

Του Θανάση Μουσόπουλου

Αυτές τις μέρες πληροφορήθηκα με συγκίνηση ότι ο Δήμος Ξάνθης, ύστερα από πρόταση του ΠΑΚΕΘΡΑ, στις 20 Φεβρουαρίου οργανώνει εκδήλωση στη μνήμη του Ολοκαυτώματος των Εβραίων της Ξάνθης και αποκαλύπτει στην Πλατεία Ελευθερίας σχετικό Μνημείο.

Με αυτή την ευκαιρία θα ήθελα να βάλω στο χαρτί μερικές μνήμες και σκέψεις, σχετικές με το θέμα των Εβραίων της Ξάνθης.

Μικρός μέναμε στην οδό Τσιμισκή αριθμός 30, και στη διπλανή δίπατη οικοδομή, στο ισόγειο είχε μια καπνική εταιρεία. Ένας υπάλληλος ήταν Εβραίος, νομίζω κατοικούσε στην παλιά πόλη, δε θυμούμαι τ' όνομά του. Ένας κομψός, σοβαρός κύριος, μεγάλης ηλικίας.

Αργότερα, το 1967, στο Πανεπιστήμιο στη Θεσσαλονίκη γνώρισα τον Σάμη, εβραίο επίσης, φοιτητή που συνέχισε τις σπουδές του στο Ισραήλ. Από τότε τον έχασα.

Αυτές ήταν οι πρώτες ζωντανές επαφές μου με Εβραίους. Γιατί στη συνέχεια μέσα από τα διαβάσματα και τα βιβλία γνώρισα την ιστορία και τον πολιτισμό τους.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης και ο Θωμάς Εξάρχου με τις εργασίες και τα βιβλία τους, προσεγγίζοντας την ιστορία και τον πολιτισμό της μεταπολεμικής Ξάνθης, βοηθούν τους νεότερους να γνωρίσουν την εβραϊκή παρουσία στην πόλη. Είχαν συμμαθητές και φίλους συνομηλίκους, που τους έχασαν στις βάρβαρες ναζιστικές ατραπούς.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης μας άφησε ένα από τα σημαντικότερα ποιήματά του:

«Γίναν οι φίλοι φωτογραφίες»

Ο ένας ήταν Εβραίος / σου φτάνει να μιλήσουμε μόνο γι' αυτόν; / Το όνομά του... / Γιατί να το γράψω στο ποίημα; / Μήπως ήταν ένας ο Μωυσής; / η Νίνα, ο Ισαάκ, η Ρεβέκκα; / Έξη εκατομμύρια ονόματα / μπορείς σ' ένα ποίημα να τα γράψεις;

Ο Θωμάς Εξάρχου χάρισε κομμάτια της ιστορίας μας άγνωστα, σελίδες του παρελθόντος μας υποτιμημένες, στοιχεία που «δεν σου γεμίζουν το μάτι», αλλά είναι τόσο απαραίτητα και 'γευστικά' - γεύση πνευματική.

Το 2001 κυκλοφόρησε το βιβλίο του Θωμά **«Οι Εβραίοι στην Ξάνθη (Ο κόσμος που χάθηκε αλλά δεν ξεχάστηκε)»**, από το ΠΑΚΕΘΡΑ.

Το έργο αποτελείται από τα εξής κεφάλαια:

1. Διωγμός από την Ισπανία - 2. Η Εβραϊκή παρουσία στην Ξάνθη - 3. Εβραϊκές καπνεμπορικές εταιρείες - 4. Μεσοπόλεμος
5. Εβραϊκός Τύπος της Ξάνθης - 6. Οκτώ ετών σχέσεις με Εβραίους - 7. Πορεία Εβραίων Ξάνθης - Προς την "τελική λύση" 8. Επιζήσαντες - 9. Εθνική Αντίσταση και Εβραίοι - 10. Εβραϊκή συνοικία στην Ξάνθη - 11. Εβραϊκό Νεκροταφείο

Το **ΠΑΚΕΘΡΑ** που οφείλουμε να τονίσουμε ότι τα τελευταία χρόνια δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα για την ανάδειξη της παρουσίας των Εβραίων στην Ξάνθη, στον Πρόλογο του βιβλίου ανάμεσα στα άλλα, γράφει:

«[...] Σ' αυτήν την πόλη βρέθηκαν και ζούσαν ίσαμε τα μέσα του δευτέρου μεγάλου πολέμου πάνω από εκατό οικογένειες εβραίων, αρκετοί απ' αυτούς αστοί καλοβαλμένοι, για πολλά χρόνια στα χώματα αυτά, προσεκτικοί, κρατώντας της φυλής τα ίδια, κοινωνικοί, μέσα στην καθημερινή ζωή της πόλης, ώσπου αφανίστηκαν από κακιά ανθρώπινη αρρώστια, το απρόσωπο μίσος ενάντια στον «άλλο». Σ' αυτούς τους, μόνο γεωγραφικά για μας τους νεότερους ξανθιώτες, συμπολίτες,

